

Aan: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW)

Datum: 26 november 2025

Betreft: Inzending internetconsultatie m.b.t. wijziging van de Wet Stelsel Openbare Bibliotheken

Geachte Minister Bruins en topambtenaren van de afdeling Cultuur,

Veel waardering

Alle lof voor het Ministerie van OCW! De extra investeringen vanuit het Rijk zorgen voor een ongekennde, snelle realisatie van nieuwe bibliotheekvestigingen, versterking van bestaande vestigingen en uitbreiding van de Bibliotheek *op School*. De extra bijdrage aan het bevorderen van ontmoetingen in de wijk, het verbeteren van basisvaardigheden en het stimuleren van cultuurparticipatie is nu al duidelijk zichtbaar en voelbaar.

Door de aanpassingen in de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob), die naar verwachting in 2026 ingaat, komt er een wettelijke zorgplicht. Deze zorgplicht moet, in lijn met de motie van kamerlid Mohandis in 2022, zorgen voor toegankelijke, volwaardige en toekomstbestendige bibliotheekvoorzieningen in elke gemeente. Deze doelstelling verdient waardering.

Groeiend ongelijkheid tussen bibliotheekvoorzieningen

De nieuwe wet legt echter te veel nadruk op een minimale ondergrens: één fysieke vestiging per gemeente met vijftien bemenste openingsuren per week. Dit leidt helaas tot een nog grotere ongelijkheid in kwaliteit en aanbod van bibliotheekvoorzieningen tussen gemeenten, omdat zij de nieuwe wet en de extra rijksmiddelen verschillend zullen inzetten.

Sommige gemeenten zullen in tijden van financiële krapte bezuinigen op hun lokale bibliotheken o.b.v. de nieuwe ondergrens, waardoor een basisvoorziening in negatieve zin ontstaat: eenvoudig en schraal, met weinig toegevoegde waarde voor inwoners. In andere gemeenten blijft de situatie mogelijk ongewijzigd. Ze besteden de extra rijksbijdrage voor bibliotheken aan andere doelen, zonder in het budget voor de lokale bibliotheek te snijden. Vooruitstrevende gemeenten zullen de extra rijksmiddelen vanaf 2027 juist volledig benutten voor de doorontwikkeling van hun bibliotheken. Hierdoor neemt de bestaande ongelijkheid tussen bibliotheekvoorzieningen in het land onbedoeld toe.

Kansen in wetwijziging volledig benutten

Het doel is juist een brede basisvoorziening in positieve zin; een brede maatschappelijke, culturele en educatieve bibliotheekvoorziening die zo essentieel en betekenisvol is, dat de kwaliteit en inhoud niet sterk afhankelijk zijn van de gemeente waarin je woont. Het is dus van groot belang om de kansen die de wetwijziging biedt volledig te benutten. Daarom maken wij

graag van de mogelijkheid gebruik om een reactie in te sturen, met enkele suggesties voor: A. de zorgplicht voor gemeenten, B. de zorgplicht voor provincies en C. de verantwoordelijkheden van de Koninklijke Bibliotheek.

A. ZORGPLICHT VOOR GEMEENTEN

Om de zorgplicht voor gemeenten verder te optimaliseren en te verduidelijken, zijn de volgende aanpassingen aanbevolen.

A1. Bredere definitie van de ondergrens

Het is wenselijk de definitie en betekenis van de ondergrens te verbreden. De focus op alleen collectie en personeel in een fysieke vestiging is te beperkt en ouderwets. Deze nauwe benadering is sinds de Commissie Cohen in 2013 pleitte voor de verschuiving van 'collectie naar connectie' niet meer van deze tijd. In 2015 zijn de vijf wettelijke functies voor bibliotheekvestigingen geïntroduceerd. Een meer betekenisvolle en eigentijdse ondergrens voor een bibliotheekvoorziening bevat de volgende elementen in de Algemene Maatregelen van Bestuur (AMvB):

- Een afstandsnorm of reistijdnorm om de toegankelijkheid te waarborgen, bijvoorbeeld in grote gemeenten. Alleen dan is de bibliotheek echt bereikbaar voor alle inwoners van Nederland.
- Een inhoudelijke norm voor de minimale invulling van de vijf wettelijke functies door een brede gamma aan activiteiten.
- Een minimale norm voor ondersteuning van het onderwijs ter onderbouwing van artikel 8f.
- Een minimale norm voor integratie van de fysieke bibliotheek met de digitale bibliotheek.
- Een minimale collectienorm.
- Een minimale aantal bemenste openingsuren per week.

A2. Streefnormen in de AMvB

Het is ook raadzaam om streefnormen in de AMvB op te nemen. De Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en de Vereniging Openbare Bibliotheken (VOB) hebben samen een ambitieus normenkader ontwikkeld met de volgende elementen:

- Een meer vooruitstrevende aanwezigheidsnorm, gekoppeld aan het aantal inwoners om de bereikbaarheid van de bibliotheek beter te waarborgen.
- Een bekostigingsnorm om de toekomstbestendigheid van de bibliotheken te garanderen.
- Steviger inhoudelijke normen die gericht zijn op het volwaardige karakter van bibliotheken, zoals:
  - De vijf wettelijke functies,
  - De kernwaarden,

- Ondersteuning van het onderwijs, en
- Integratie van de fysieke bibliotheek met de digitale bibliotheek
- Een meer gedifferentieerde normen voor de openingstijden, gericht op de toegankelijkheid van de bibliotheken. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen centrale bibliotheken en wijkvestigingen in kleine en grote gemeenten.

De streefnormen zijn geen harde verplichtingen en zorgen daardoor niet voor onhoudbare financiële lasten voor de rijksoverheid of gemeenten. Ze stimuleren wel dat bibliotheekvoorzieningen zich verder ontwikkelen, dankzij de extra rijksmiddelen en zorgen ervoor dat grote verschillen tussen gemeenten worden voorkomen.

A3. Spelregels voor het meerjarenplan in de AMvB

Om aan te sturen op de doorontwikkeling van bibliotheken zijn de volgende spelregels in de AMvB voor de inhoud van het meerjarenbeleidsplan essentieel:

- Een analyse van de huidige situatie van de bibliotheekvoorzieningen per gemeente in relatie tot de streefnormen.
- Een beoordeling van de impact van de reeds gedane investeringen vanuit de SPUK-middelen en de decentralisatie-uitkeringen
- Inzicht in het groeiplan voor de komende jaren, waarin wordt aangegeven in hoeverre de extra rijksmiddelen worden ingezet voor de verdere ontwikkeling van bibliotheekvoorzieningen om de streefnormen te bereiken.

A4. Looptijd van het meerjarenplan gelijk laten lopen met de Raad van Cultuur

Daarnaast is het praktisch om de looptijd van het meerjarenplan van bibliotheken te synchroniseren met de cadans van de Raad van Cultuur. Veel bibliotheken maken immers deel uit van een multifunctionele organisatie (MFO) of multifunctionele accommodatie (MFA) waarin ze samenwerken met theaters, cultuureducatie, filmhuizen, erfgoedhuizen en/of musea. Dit betekent concreet: aanpassing van de huidige meerjarenplannen tot 2028 en daarna het eerste, volledige vierjarenplan voor 2029 – 2032.

B. ZORGPLICHT VOOR PROVINCIES

In de evaluatie van de huidige Wsob staan enkele verbeterkansen voor de Provinciale Ondersteuningsinstellingen (POI's). Zo is er behoefte aan meer *uniformiteit* tussen de POI's. De verschillen in provinciale opdrachten zijn nu zo groot dat er een aanzienlijke ongelijkheid is ontstaan in de ondersteuning die lokale bibliotheken per regio ontvangen. Daarnaast is meer *samenwerking* tussen de POI's gewenst. Door een intensievere interprovinciale samenwerking kunnen middelen efficiënter worden ingezet, schaalvoordelen ontstaan en gezamenlijke landelijke doelen worden gerealiseerd, zoals ook is benoemd in het bibliotheekconvenant en de Wsob.

Om de POI's nog beter in staat te stellen bibliotheken effectief te ondersteunen bij het realiseren van een brede basisvoorziening, is het nodig om in de nieuwe Wsob en/of de AMvB de volgende punten op te nemen.

B1. Borging van meer uniformiteit door:

- Minimale, landelijke normen voor de provinciale ondersteuning van bibliotheken, vergelijkbaar met de wettelijke ondergrens voor gemeenten.
- Minimale, landelijke normen voor kennis en advies vanuit de POI's voor de inrichting, exploitatie en doorontwikkeling van lokale bibliotheken.
- Minimale, landelijke invulling voor het interbestuurlijke toezicht op de inhoud en kwaliteit van de gemeentelijke meerjarenplannen.

B2. Bevordering van interprovinciale samenwerking door:

- De *gezamenlijke* verantwoordelijkheid van de POI's in het huidige artikel 16 niet los te laten. Deze kans zelfs steviger aangezet worden.
- Te investeren in een handreiking voor toekomstbestendige POI's vanuit het Interprovinciaal Overleg (IPO), vergelijkbaar met de VNG-handreiking voor gemeenten.

C. VERANTWOORDELIJKHEDEN VAN DE KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK (KB)

De voorgenomen wetswijzigingen bevatten al enkele belangrijke stappen voorwaarts voor de KB. Waarvoor dank! Zo wordt de landelijke digitale infrastructuur in stand gehouden door de KB, voortaan in afstemming met andere netwerkdeelnemers. Ook wordt een beheerplan opgesteld door de KB, met een ontwikkelagenda voor de integrale digitale netwerkinfrastructuur. De toekomstige digitale infrastructuur bestaat uit landelijke, regionale en lokale voorzieningen die beter met elkaar verbonden zijn. Daarnaast komt er een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor innovatie, vanuit de KB, POI's en de lokale bibliotheken samen.

De volgende twee aspecten dragen bij aan het verder versterken van de rol van de Koninklijke Bibliotheek om zo de kwaliteit van de basisbibliotheekvoorzieningen te verbeteren.

C1. Integratie van de landelijke digitale bibliotheek met de lokale, fysieke bibliotheken

De scherpe scheiding in de huidige rolverdeling tussen de lokale bibliotheken en de Koninklijke Bibliotheek zorgt ervoor dat bezoekers nu twee verschillende websites of apps moeten bezoeken als ze een fysiek boek willen reserveren en tegelijkertijd een e-boek willen lenen. Een integratie van digitale en fysieke collecties op één online platform, zoals we dat kennen bij commerciële bedrijven zoals Bol en Amazon, is veel gebruiksvriendelijker. Deze integratie maakt bovendien een gepersonaliseerde, hybride bibliotheek mogelijk. Bezoekers krijgen dan aanbevelingen voor digitale content, items uit de fysieke collectie en activiteiten op basis van hun persoonlijke interesses en voorkeuren. Het is dus van belang om aan te sturen op integratie van de landelijke digitale bibliotheek met de lokale, fysieke bibliotheken in de Wsob wetswijzigingen.

C2. Duiding van de coördinerende rol van de KB voor gezamenlijke innovatie

Om de samenwerking op het gebied van innovatie binnen het bibliotheeknetwerk vlot te laten verlopen, is een duidelijke aansturing noodzakelijk. In de huidige wet wordt de coördinerende taak van de Koninklijke Bibliotheek genoemd in verband met innovatie in artikel 16, lid 2b. Deze *coördinerende* rol ontbreekt echter in het wetsvoorstel.

Samen werken aan de toekomst van bibliotheken

Wij willen u tot slot graag bedanken voor de mogelijkheid om onze reactie via deze internetconsultatie in te sturen. De voorgestelde wijzigingen in de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) bieden mooie en belangrijke kansen om de kwaliteit van bibliotheekvoorzieningen in Nederland te verbeteren.

Samengevat doen wij enkele aanbevelingen om de nieuwe zorgplicht voor gemeenten en provincies, en de verantwoordelijkheden van de KB, te verduidelijken en te versterken:

1. de ondergrens voor de gemeentelijke zorgplicht breder definiëren,
2. streefnormen omschrijven in de AMvB,
3. sterke spelregels opstellen voor het meerjarenplan,
4. de looptijd van het meerjarenplan gelijk laten lopen met de Raad voor Cultuur,
5. een ondergrens stellen voor de POI's om meer uniformiteit te waarborgen,
6. de samenwerking tussen de POI's bevorderen,
7. de integratie van de digitale en fysieke bibliotheek collecties wettelijk verankeren – en
8. de KB aan te wijzen als de coördinator voor innovatie binnen het bibliotheeknetwerk.

Op deze manier kunnen we samen zorgen voor toegankelijke, volwaardige en toekomstbestendige bibliotheekvoorzieningen op gemeentelijk, provinciaal en landelijk niveau.

In afwachting van uw reactie.

Met vriendelijke groet,

Annerie E.C. Brenninkmeijer

Directeur-bestuurder van De Nieuwe Bibliotheek in Almere

Bestuurder van de POI Bibliotheeknetwerk Flevoland

Bestuurslid van de VOB

Bestuurslid van SPN

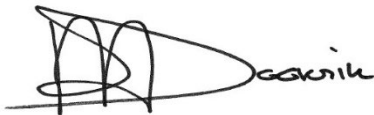
Voorzitter van de landelijke netwerkcommissie Innovatie

Bianca Pieters

Directeur-bestuurder van FlevoMeer Bibliotheek

Bestuurder van de POI Bibliotheeknetwerk Flevoland

Merian van Doornik

Manager stichting Bibliotheeknetwerk Flevoland